

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A versenytárs utánzása tényállás az új Btk.-ban

Szerző: dr. Keszler Ágnes

Bevezetés

A versenytárs utánzása tényállásban a jogalkotó a különböző piaci szereplők közti utánzó magatartásokat kívánta büntetni. A piac egyes szereplői hosszas és költséges munka árán saját megjelenésüknek, elnevezésének bizonyos presztízst alakítottak ki a vásárlók szemében. Az utánzók a márka, vagy megjelenés bevezettségét, elismertségét használják ki azáltal, hogy azt jogosulatlanul, hozzájárulás nélkül felhasználják. E büntetendő magatartás társadalomra veszélyessége abban áll, hogy egy adott piaci szereplő adott árujának megjelenésében, elnevezésében, minőségében megnyilvánuló jellegzetességének megszerzéséhez és fogyasztó általi megismertetéshez drága és hosszadalmas piaci bevezetésen, folyamaton keresztül vezet az út. A versenytárs utánzása bűncselekmény elkövetője pedig épp ezt a költséges és hosszadalmas folyamatot akarja mind időben, mind pedig költségben megtakarítani azzal, hogy a közismert, elismert megjelenésű, márkájú, minőségű terméket leutánozza - a versenytárs hozzájárulása nélkül.

A tényállás történeti fejlődése

A versenytársak védelmét szolgáló versenytárs utánzása tényállás a XX. század eleje óta - ha eltérő formában is, de - jelen van a büntető kódexekben. A tényállás célja mindig is az utánzó magatartások visszaszorítása, az adott piacon lévő versenytársak védelme a különböző utánzó magatartásokkal szemben.

A tényállás hosszas fejlődésen ment keresztül az 1921. évi XXI. törvénytől a 2012. évi C. törvényig: változtak a fogalmak az éppen hatályos igazgatási háttérnormáknak megfelelően, a tényállás időnként szubszidiárius jeleget öltött, a büntetési tételek pedig az éppen aktuális jogpolitikának megfelelően hol súlyosbodtak, hol enyhültek. A lényeg azonban változatlan maradt: a különböző utánzó magatartásoktól a sértett versenytársat a jogalkotó büntetőjogi védelemben kívánta részesíteni.

Először az 1921. évi XXI. törvény 7. § (2) bekezdése tartalmazott *védjegybitorláshoz* hasonló tényállást, amely a következőképpen rendelkezett:

7. § (2) *Aki belföldi termelő, iparos, vagy kereskedő nevével, címével vagy üzletének elnevezésével jogosulatlanul megjelölt áruját - ezt tudva - forgalomba hoz, vagy árusít, vagy aki az ily célból a felsorolt jelzéseket tudva előállítja.*

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1923. évi V. törvény 18. § a mai tényálláshoz hasonló büncselekményt fogalmazott meg, amikor az *utánzás* vétségét az alábbiak szerint szabályozta:

18. § *Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és a 16. § értelmében büntetendő, aki az ott megjelölt célból árut (szolgáltatást) olyan jellegzetes külsőben vagy olyan elnevezéssel hoz forgalomba, vagy aki áru szállításánál vagy üzletfelek szerzésénél olyan segédeszközt vagy megjelölést használ, amelyről tudomása szerint a forgalomban már egy másik versenyvállalatot szoktak felismerni.¹*

A jogszabályhely szubszidiárius jelleggel, célzatos cselekményként szabályozza e magatartást.

Az 1945. évet követően már nem a versenytárs oldaláról közelítették meg a tényállást, a tervgazdaságnak jobban megfelelő, egyfajta minőségvédelmet próbáltak a tényállásba belevinni. Mivel a piac igencsak csökevényes formában volt jelen, a versenytársak száma erősen lecsökkent, ezért a hangsúly nem annyira a széles választékon, hanem a minőségi megfelelésen volt. Az 121/1950. (IV. 25.) MT rendelet 19. §-a más áru más vállalat megjelölésével való ellátását tiltotta, azonban hangsúlyt az a magatartás kapott, ha a nem megfelelő minőségű árut márkacikként hozzák forgalomba.

Az 1961. évi V. évi büntető törvénykönyv 234. §-a az alábbi módon szabályozta a *hamis jelzéssel ellátott termék (termény) forgalomba hozatala* büncselekményt:

234. § *Aki terméket vagy terményt olyan minőségi jellel, szabványjellel vagy más jelzéssel ellátva hoz forgalomba, amelynek az nem felel meg, vagy nem a valódi, hanem más előállító*

¹ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=7545>

*megjelölésével ellátva hoz forgalomba, illetve a forgalomba hozatal iránt intézkedik, amennyiben súlyosabb büntetést nem valósult meg, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával büntetendő.*²

A cselekmény szintúgy szubszidiárius, kiegészítő tényállásként nyert szabályozást.

Az 1978. évi IV. évi büntető törvénykönyv *hamis termékjelzés* tényállásként az alábbi magatartást szabályozta a 296. §-ban:

296. § *Aki jelentős mennyiségű terméket olyan jelzéssel hoz forgalomba, amelynek az nem felel meg, illetve forgalomba hozatala iránt intézkedik, amennyiben súlyosabb büncselekmény nem valósul meg, büntetést követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*³

A tényállás eredetileg a termékek minőségének a megtartásához fűződő érdek biztosítására szolgált, de a piaci viszonyok kibontakozásával alkalmassá vált a piacon megjelenő versenytársak védelmére is.⁴

A hamis termékjelzés tényállást a tisztességtelen piaci magatartások tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvénnyel összhangban módosították az 1994. évi IX. törvénnyel (hatályos 1994. május hó 15. napjától): a tényállás elnevezése ettől kezdve *Áru hamis megjelölése* lett, a termék helyébe az áru lépett, és a versenytárs került a védelem középpontjába. Megszűnt a cselekmény szubszidiárius jellege. További módosulás a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a forgalomba hozatal iránti intézkedés még nem valósít meg befejezett büncselekményt.

A tényállás következő változtatását az 1996. évi LII. törvény hajtotta végre (hatályos 1996. augusztus hó 15. napjától), amely kiterjesztette az elkövetési tárgyat, és a lehetséges elkövetési magatartásokat is egyszerűsítette, a jelentős mennyiséget pedig nagyobb mennyiséggel cserélte fel.

² <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8438>

³ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8525>

⁴ Molnár Gábor: Gazdasági büncselekmények HVG-ORAC 2009, Budapest, 35. old.

Az 1998. évi LXXXVII. törvény módosította ismét a normaszöveget (hatályos 1999. március hó 1. napjától), kiiktatva a nagyobb mennyiségre való elkövetést - az elkövetési érték alsó határa így a szabálysértés értéket meghaladó értékre való elkövetés lett (100.000 Ft). A módosítás az elkövetési magatartásokat kiegészítette az előállítással, a megszerzéssel és tartással, amelyek közül a megszerzés és a tartás magatartások célzatosak lettek.⁵

A 2012. évi C. törvény szerinti tényállás és elemzése

A 2013. július hó 1. napjával hatályba lépett a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, amelyben az áru hamis megjelölése tényállás a *versenytárs utánzása* elnevezés alatt szerepel, ezáltal is jobban kifejezve azt, hogy a bűncselekmény a versenytárs védelmét hivatott szolgálni.

A tényállás keretét a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) alkotja, amelynek II. fejezete adja meg a fogyasztók védelmének igazgatási szabályozását. Ez alábbiak szerint rendelkezik:

2. § *Tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül - különösen a versenytársak, üzletfelek, valamint a fogyasztók törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően - folytatni.*

3. § *Tilos valótlan tény állításával vagy híresztelésével, valamint valós tény hamis színben való feltüntetésével, úgyszintén egyéb magatartással a versenytárs jó hírnevét vagy hitelképességét sérteni, illetőleg veszélyeztetni.*

4. § (1) *Tilos üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezni vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni vagy nyilvánosságra hozni.*

5. § *Tilos máshoz olyan tisztességtelen felhívást intézni, amely harmadik személlyel fennálló gazdasági kapcsolat felbontását vagy ilyen kapcsolat létrejöttének megakadályozását célozza.*

6. § *Tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredetmegjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan nevet, megjelölést vagy árujelzőt használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szokták felismerni.*

⁵ Karsai Krisztina: Fogyasztóvédelem és büntetőjog (HVG-ORAC 2011 Budapest) 167. old.

Ezzel lényegében meghatározta a fogyasztóvédelmi bűncselekmények védelmi körét, és a védendő jogtárgyakat is.

A Tptv. 6. §-ában szabályozott magatartás adta meg korábban az áru hamis megjelölése, majd jelenleg a versenytárs utánzása tényállások szinte egy az egyben megfogalmazott szövegét.

A 2012. évi C. törvény az elkövetési magatartásokat a korábbival megegyezően állapítja meg, azonban a tényállást - visszatérve az 1961. évi V. és az 1978. évi IV. törvény eredeti szövegéhez - ismételten szubszidiárius magatartásként szabályozza.

419. § (1) *Aki a versenytárs hozzájárulása nélkül árut olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel állít elő, amelyről a versenytárs vagy annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel, vagy ilyen árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, vagy forgalomba hoz, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű vagy értékű utánzott árura követik el.

A tárgyi oldal

A bűncselekmény tárgya: a védett jogtárgy

A tényállás védett jogtárgya a piaci verseny tisztasága, azon belül is a versenytárs jogos érdeke, de közvetett módon védi a fogyasztót is, végső soron pedig a közérdeket.⁶ Bizonyos esetekben amiatt, hogy a hamisított termék nem feltétlenül rosszabb minőségű, mint az eredeti jelzéssel forgalmazott termék, így tehát a fogyasztó nem feltétlenül kerül a hamisított termék megvásárlásakor hátrányosabb helyzetbe - miközben a versenytárs azonban biztosan károsodik.

⁶ Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények, KJK Kerszöv, Budapest, 2000. 167. oldal.

Elkövetési tárgy: az áru fogalma

A cselekmény elkövetési tárgya az áru - korábban a termék, amely fogalommódosítást a Tpt. illetve a Tpvt. szóhasználata indokolta.

A jelenleg hatályos Btk. „a fogyasztók érdekeit és a verseny tisztaságát sértő bűncselekmények” elnevezésű fejezet végén az árura az alábbi fogalom-meghatározást adja:

421. § E fejezet alkalmazásában:

b) áru: a termék, az ingatlan, a szolgáltatás és a vagyoni értékű jog.

A fenti meghatározás konkrét tartalommal való kitöltését segíti a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény 2. § c) pontja is, amely szerint

áru: minden birtokba vehető forgalomképes ingó dolog - ideértve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket - (a továbbiakban együtt: termék), az ingatlan, a szolgáltatás, továbbá a vagyoni értékű jog,

Közgazdasági értelemben árunak tekintendő minden adásvétel útján forgalomban kerülő termék. Ezen felül az ítélkezési gyakorlat az áru fogalomkörbe vonta a fuvarozást, a javító-karbantartó munkát, valamint a gazdasági tartalmat hordozó szellemi munkát (pl: programozást, tervezést) is.

Molnár Gábor⁷ az áruk körét két kategóriába sorolja: **termékek** és **szolgáltatások**.

- **Termék** mindaz a fizikai valóságában létező áru, amelyet kereskedelem céljára termeltek, illetve ténylegesen megjelenik a kereskedelemben és értékkel bír.
- **Szolgáltatás** a lakosság szükségleteit kielégítő, de új terméket létre nem hozó gazdasági tevékenység.

⁷ Molnár im. 49. old.

A 2008. évi 326. számú BH - többek között - leszögezte, hogy a bűncselekmény elkövetési tárgya azokkal a sajátos vonásokkal felruházott áru (utánzat, hamis áru), ami éppen az utánzás, hamisítás folytán hasonlatossá vált a versenytárs ugyanilyen rendeltetésű árujához, függetlenül az utánzat, hamisítvány minőségétől, használati értékétől (...).

Az áru jellegzetességei

A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 6. §-a szerint

6. § Tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredet-megjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan nevet, megjelölést vagy árujelzőt használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szokták felismerni.

A meghatározás szerint az **áru külseje, csomagolása, megjelölése, tulajdonsága vagy elnevezése** alapján annyira egyedi, hogy arról a fogyasztók és maguk a versenytársak magát az árut és - nem mellékesen - a gyártót és a forgalmazót, szolgáltatót (a versenytársat) egyértelműen fel tudják ismerni.

Jellemzően ezt a bűncselekményt valamelyik „összetéveszthetetlen nevű vagy külsejű, megjelölésű, csomagolású”⁸ áru hamisításával követik el.

Külső jellegzetességen értjük termék olyan csomagolás nélküli megjelenését, amely alapján a terméket egyedileg felismerünk, beazonosítunk. Ilyen termékek lehetnek pl: az autók, a ruházati termékek, tehát olyan termékek, amelyek értékesítéséhez nincs szükség csomagolásra.

A gyártók azonban sok terméket annak jellegéből adódóan nem forgalmaznak, forgalmazhatnak **csomagolás nélkül**, pl.: élelmiszereket, vegyszereket, stb. A csomagolás az árutól elkülönülő, fogyasztó általi felhasználásra nem kerülő burkolat, amely alapján a fogyasztó képes az árut más

⁸ Tóth im. 167. oldal

árutól, illetve a versenytárs hasonló termékétől megkülönböztetni, pl: jellegzetes doboz, zacskó, színvilág, stb.

Megjelölésen rendszerint védjegyeket, márkajelzéseket értünk, de jelentheti egy gyártó vagy származás feltüntetését. Amennyiben a megjelölés, a forma, az elnevezés védjegyoltalom alatt áll, úgy nem e bűncselekmény, hanem az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény állapítható meg. A büntetőjogi védelem tehát e bűncselekmény esetén formális iparjogvédelmi védelem nélkül illeti meg a versenytársat.

A termék **elnevezése** szintúgy annak egyedi beazonosítását szolgálja. Sok esetben a terméken nem is jelenik az meg, ilyen esetben a megjelölés és az elnevezés el is válhat egymástól (pl.: egyes autómárkák esetében).⁹

Szolgáltatásoknál maga a tevékenység, a magatartás, az eljárás hordoz olyan jellegzetességeket, amelyek meghatározott versenytárshoz köthetők.

Az áru minősége

A bűncselekmény elkövetési tárgya az olyan áru, amely a versenytárs árujával *összetéveszthető*. Az összetéveszthetőség lehet *abszolút*, és *relatív*. Az *abszolút* összetéveszthetőség azt jelenti, hogy a két termék között szinte teljes megegyezésesség található, a hamis termék az eredeti lemásolása, replikája.

Az összetéveszthetőség jelen tényállásban szubjektív fogalom, hiszen mindig az adott esettől függ, attól, hogy a konkrét árut ki látja. A büntetőjog mindig az átlagfogyasztó mércéjével mér, aki döntései meghozatalakor tudatos és kellően informált.¹⁰ A tényállás szövegéből következik, hogy az nem pusztán a hamisítást rendeli büntetni, hanem az olyan hamisítvány készítését, amely összetévesztésre alkalmas, amely az eredeti igazságát sérti, mivel a hamis áru utánzás, hamisítás, meghamisítás útján jön létre.

⁹ Molnár im. 50. old.

¹⁰ Karsai: Fogyasztóvédelem... im. 173. old.

Nem szükséges, hogy az adott hamis árut akár egy fogyasztó is összetévesse a versenytárs árujával, elegendő, ha erre az áru objektíve alkalmas. A tényállás nem követeli meg a fogyasztói érdekek sérelmét, a fogyasztók megtévesztését. Gyakorta a fogyasztó kifejezetten tudja, hogy a „kínai piacon” az eredeti termék ellenértékének a töredékéért hamis terméket vásárol, ami nem akadályozza annak, hogy a bűncselekmény elkövetése megállapítható legyen.

Amennyiben az utánzat rendkívül gyenge minőségű, gyatra, akkor a hamisítás nem ezt a tényállást, hanem csalást valósíthat meg - lásd részletesen az elhatárolásoknál.

Az 1998. évi 522. számú döntésében a Legfelsőbb Bíróság kitért arra, hogy az áru hamis megjelölése bűncselekmény megállapíthatóságát nem befolyásolja, hogy az egyébként hamis vagy hamisított termék minősége kiváló, kifogástalan. Az elsőfokú bíróság ítéleti tényállásában megállapította, hogy a vádlottak „Pompidou” elnevezésű habzóborot forgalmaztak, több mint 8 Millió forint értékben. A habzóbor címkéje még az e témában speciális szakképzettséggel rendelkező nyomdászt is megtévesztette, mivel az a „Pompadur” habzóbor címkéjével volt összetéveszthető.

A vádlottak védője - többek között - arra hivatkozott, hogy a vásárlókat nem érte kár, mivel jó minőségű habzóborot vásároltak.

A Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság határozatában kifejtette, hogy

Az áru hamis megjelölése büntettének tényállása mind a többi gazdasági fél piaci, mind a fogyasztók érdekeit védi, ezért bármely érdek sérelme esetén megvalósul szóban lévő bűncselekmény, akkor is, ha az egyébként kifogástalan minőségű áru olyan - megtévesztésre alkalmas - címkével kerül forgalomba, amely a versenytárs állami gazdaság hasonló árujával összetéveszthető.

A bűncselekmény sértettje: a versenytárs fogalma

A bűncselekmény sértettje a versenytárs. A jelenleg hatályos Tpvt. nem adja meg a versenytárs pontos definícióját, azt a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény határozta meg az alábbiak szerint:

2. § c) pont: *versenytárs: a gazdasági versenyben érdekelt vállalkozó*¹¹

E definíció - bár már nem hatályos - jelenleg is irányadó. A tényállás alapvetően a hazai piac szereplőit, elsősorban a versenytársakat védi, független azok nagyságától, nemzetközi vagy hazai jellegétől, továbbá attól, hogy egy adott versenytárs a hazai piacon már megjelent-e árujával, vagy sem.

A Bács-Kiskun Megyei Bíróság B.64/1997. számú ítéletében a versenytárs fogalom-meghatározása körben kifejtette, hogy

*Versenytársnak az tekintendő, aki az adott időpontban a Magyar Köztársaság területén versenyez, gazdasági tevékenységet folytat. Ellenkező esetben a Föld valamennyi országában hasonló gazdasági tevékenységet folytató gazdasági társaságot a versenytárs fogalomkörbe kellene sorolni.*¹²

E döntés értelmében tehát az a fogalom körvonalazódik, hogy nemzeti keretek között vizsgálandó a versenytársak köre. Ez az álláspont azonban már meghaladott, hiszen ne csak az adott ország határain belül, hanem világszerte

¹¹ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8742>

¹² Bács Kiskun Megyei Bíróság B.64/1997. számú ítélete in Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények KJK Kerszöv, Budapest, 2000 168. oldal

Elkövetési magatartások

A cselekmény korábban kizárólag forgalomba hozatallal valósult meg, így a büntetőjogi tényállás nem felelt meg Tpt. majd a Tptv. fent idézett szabályainak. Az 1994. évi IX. törvénnyel (hatályos 1994. május hó 15. napjától) a jogalkotó az elkövetési magatartások körét lényegesen kibővítette az igazgatási normának megfelelően. Így büntetendő magatartás lett az áru illetén előállítás, forgalomba hozatal céljából történő megszerzése, tartása, illetve forgalomba hozatala.

1. **Az áru előállítása:** gyártást, készítést jelenti. Az a művelet, amelynek következtében a megtevesztésre alkalmas áru létrejön. Elkövethető egyenes, illetőleg eshetőleges szándékkal.

2. **Az áru forgalomba hozatal céljából történő megszerzése:** a megszerzés a megtevesztésre alkalmas áru feletti rendelkezési lehetőség megteremtését jelenti. A megszerzés lehet visszterhes, vagy ingyenes is. Nemcsak az áru tényleges átvétele értendő megszerzésen, hanem az ennek érdekében kifejtett és erre irányuló jogügylet is, mint például a szerződés aláírása, minden olyan jognyilatkozat, amely az áru átvételét célozza (szállítólevél), ezen kívül az áru tartása, raktározása.¹³ Ez a fordulat csak egyenes szándékkal valósítható meg, hiszen a magatartás célzatos - „forgalomba hozatal céljából”.

3. **Az áru forgalomba hozatal céljából történő tartása:** az áru még nem jelent meg a kiskereskedelmi forgalomban, de ilyen magatartásként értékelhető az áru raktározása, forgalomba hozatal céljából huzamosabb ideig való birtoklása. Csak egyenes szándékkal valósítható meg, hiszen célzatos magatartás.

4. **Az áru forgalomba hozatala:** folyamat, amelynek során az adott áru a kereskedelmi forgalomba kerül, és a gyártótól a fogyasztóig eljut. Ez magában foglalja a raktározást, a kis- és nagykereskedelmet is, egészen a végfogyasztó részére való értékesítésig. Csak visszterhes ügylet valósíthatja meg, ingyenes ügylet (ajándékozás) nem. Nem szükséges, hogy a hamis, hamisított árut

¹³ Kereszty Béla: A gazdasági bűncselekményeket érintő módosítások in Cégvezetés 11. szám, 1999. február

értékesítsék is, e fordulat megállapíthatóságához elégséges az árunak az elárusító helyre való kihelyezése, az eladásra történő felkínálása.

A versenytárs utánzása *immateriális* bűncselekmény, a tényállásnak nem része sem a sértéssel, sem pedig a veszélyeztetéssel elért eredmény. Megállapításához elégséges az olyan áru, amely objektív módon a megtévesztésre alkalmas, nem kell, hogy a magatartás ténylegesen meg is tévesszen valaki.

„Minden olyan jellegzetes megoldás, jelölés, elnevezés, amely alapján az árut a piacon bármely másik versenytárshoz kapcsolják, tényállásszerűvé teszi az elkövetési magatartást.”¹⁴

A versenytárs hozzájárulása

A cselekmény megállapíthatóságának feltétele, hogy a fent részletezett elkövetési magatartásokat a versenytárs, és valamennyi versenytárs hozzájárulása nélkül valósítsák meg. A versenytárs alatt a fenti ítéletben részletezett állásponttal ellentétben már mind a hazai, mind pedig a külföldi piacon jelenlévő valamennyi versenytárs értendő.

Eltérő a jogirodalmi álláspont tekintetében, hogy a hozzájárulás megadásához valamennyi, vagy csak már a hazai piacon megjelent versenytársak hozzájárulása szükséges - tehát a versenytársak mely körét illeti meg a védelem. Az 1978. évi IV. törvény kommentárja szerint a tényállás védi az olyan külföldi versenytársait is, amely még ténylegesen nem is jelent meg a hazai piacon. Annak megállapításakor, hogy a magyar piacra még be nem lépett versenytárs hozzájárulására is szükség van-e, érdemes az elkövető tudattartalmát vizsgálni: tudomással bírhatott-e egy ilyen, még a hazai piacon jelen nem lévő versenytársról, a tudata átfogta-e, hogy az ő termékét lehet az általa hamisított, megszerzett áruval összetéveszteni.

A versenytárs hozzájárulásának konkrét, kifejezettnek kell lennie. Tehát ráutaló magatartással, hallgatólagosan való hozzájárulás megadása, valamint a tiltakozás hiánya nem tekinthető

¹⁴ Molnár im. 52. old.

hozzájárulásnak. Ugyanarra az árukörre vonatkozóan egy versenytárs által megadott hozzájárulás még nem zárja ki a többi versenytársra vonatkozóan a jogellenességet.

A versenytárs hozzájárulását, illetőleg annak hiányát az eljárás során bizonyítani kell. A nyomozhatóságnak legalább egy versenytárs vonatkozásában bizonyítania kell a beleegyezés hiányát a bűncselekmény gyanújának fennállásához. Amennyiben a büntetőeljárás során legalább egy versenytárs vonatkozásában ez nem nyer bizonyítást, úgy az elkövetőt jogellenesség hiányában fel kell mentetni, hiszen a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem lehet az elkövető terhére értékelni.¹⁵

Amennyiben egy terméknek hazánkban több gyártója, forgalmazója van, felmerül a kérdés, hogy kinek a hozzájárulására van szükség. Molnár Gábor véleménye szerint csak annak a szervnek, személynek (külön-különi, vagy együttes) hozzájárulása mentesíti a büntetőjogi jogkövetkezmények alól az elkövetőt, aki egyáltalán ilyen felhatalmazást, hozzájárulást jogosult megadni.¹⁶ Ezen kérdés tisztázása végett Tóth Mihály a törvényszöveg megfogalmazását a versenytárs hozzájárulásának megadására jogosultak szempontjából az alábbi megfogalmazás szerint pontosítaná:

„Aki árut forgalmazásban érdekelt bármely versenytárs hozzájárulása nélkül...”¹⁷

Amennyiben a versenytárs utólagosan megadja hozzájárulását a hamis/hamisított termék előállításához, forgalomba hozatalához, megszerzéséhez, ez a hozzájárulás nem tekinthető büntethetőséget megszüntető oknak, csak a büntetés kiszabása során kerülhet értékelésre.

A cselekmény stádiumai: előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény

Jelen tényállás esetében is a cselekménynek több stádiumát különböztetjük meg: vannak olyan magatartások, amelyek a bűncselekmény kísérletét, előkészület valósítják meg, ezen kívül megkülönböztetjük befejezett cselekményt is. A hatályos büntető kódex nem rendeli büntetni e cselekmény előkészületét, a kísérlet pedig a Btk. 10. §-a szerint - bár enyhébben, de - büntetendő.

¹⁵ Tóth im. 167. old.

¹⁶ Molnár im. 52. old.

¹⁷ Tóth im. 167. old.

Mely magatartások minősülhetnek büntetlen előkészületi cselekménynek?

Előkészületről beszélhetünk mindaddig, amíg olyan gyártási műveletek zajlanak, amelyek nem a késztermék előállítását eredményezik, hanem a végső fázis, a megtévesztésre alkalmas megjelenés feltételeinek megteremtését biztosítják.

Amennyiben az utánzó megtévesztő jelölést alkalmaz, a megtévesztő jelölés nélküli áru előállítása még nem valósít meg bűncselekményt, az büntetlen előkészületi cselekmények minősül, mint ahogy az ilyen árura történő szerződési ajánlat megtétele is.

Mikor beszélhetünk kísérletről?

Kísérletről akkor beszélhetünk, ha a hamisított áru gyártását már megkezdték, de még nem fejezték be. Amennyiben elfogadjuk, hogy az áru a csomagolással, megjelöléssel nyeri el megtévesztő jellegét, úgy az áru előállítása kísérletként értékelhető. Amennyiben a gyártás részét képezi a termék csomagolása, illetőleg a megjelölés alkalmazása, úgy a bűncselekmény befejezett alakzata valósul meg.¹⁸ Más vélemény szerint e cselekmény büntetlen előcselekménynek minősül, mivel ez csak szimplán egy áru előállításaként értékelhető.¹⁹

Amennyiben az előállítás fogalmát úgy határozzuk meg, hogy az a folyamat, amelynek eredményeképpen a megtévesztésre alkalmas áru létrejön, úgy Karsai Krisztina szerint elképzelhető annak kísérlete.

A megszerzéssel, tartással megvalósuló magatartások esetében kísérletként értékelhető bármely, a dolog megszerzésére, és tartása érdekében tett intézkedés, amely a dolog forgalomba hozatalának célzatával párosul.²⁰

Az áru előállításával a bűncselekmény megvalósul, befejezetté válik.

¹⁸ Varga Zoltán: Btk. 287-298/A. § in A büntető törvénykönyv magyarázata Jakucs Tamás szerkesztésében

¹⁹ Kis Norbert-Hollán Miklós: A magyar büntetőjog tankönyve II. Különös részt Magyar Közlönykiadó, Budapest, 2008.

²⁰ Molnár im. 53. old.

Mivel a forgalomba hozatal a gyártótól a végfelhasználóig terjedő teljes folyamatot magában foglalja, a hamis hamisított áru nagykereskedőhöz való eljutása már befejezett cselekményként értékelendő, szintúgy a külföldről érkező áru vámkezelési eljárás alá vonása is, amelynek eredményeként az áru hazai forgalomba kerül - ezek is mind befejezett elkövetési magatartásai a forgalomba hozatallal való elkövetésnek.

Az alanyi oldal

A bűncselekmény alanya

A bűncselekmény *alanya* tettesként bárki lehet, gyakorlatilag azonban csak versenytárs vállalkozó követheti el másik versenytárs sérelmére. Versenytárs lehet a gyártó és a forgalmazó is.

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. Az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy

- az általa gyártott, megszerzett, forgalmazott áru a versenytárs által alkalmazott áru külsejéhez, csomagolásához, jelzéséhez vagy elnevezéséhez hasonlít,
- tettehez versenytárs nem járult hozzá,
- az árun szerepeltetett jellemzők alkalmasak megtévesztésre,
- és ezen feltételek következményeit kívánja, vagy azok iránt közömbös.

Az előállítással és a forgalomba hozatallal történő megvalósítást eshetőleges és egyenes szándékkal is el lehet követni, míg a forgalomba hozatal céljával történő tartás és megszerzés célzatos magatartások, ezek a fordulatok kizárólag egyenes szándékkal követhetők el.

Egység-többség kérdése

Amennyiben egy személy több elkövetési magatartást valósít meg, magatartása természetes egységet képez - így tehát ha előállítják a hamis, hamisított árut, majd forgalomba hozzák, a két fordulatba is ütköző magatartás természetes egységet képez. Ha a különböző elkövetési magatartások esetében az elkövető akarat-elhatározása határozottan különválasztható, vagy az

egyes magatartások térben és időben elválnak egymástól, úgy a magatartások homogén anyagi halmazatot képeznek. A forgalmazás körébe tartozó különböző magatartások, egyes részcsелеkmények is természetes egységet képeznek.²¹

Ha valamelyik fordulatot még csak szabálysértési értékhatárra követik el, az beleolvad a bűncselekmény törvényi egységébe, és az legfeljebb a büntetés kiszabása során értékelhető súlyosító körülményként, de maga a szabálysértés elkövetése nem kerül külön megállapításra.

Rendbeliség

A cselekmény rendbelisége a sértett versenytársak számához igazodik, nem pedig az érintett árucsoporthoz. Így lehet, hogy a csekély forgalmi értékkel rendelkező, természetes egységet képező, de nagy számban eladott áru vonatkozásában is fennáll a védelem.

Az **1590/2007. évi EBH-ban** a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a bűncselekmény rendbelisége a versenytársak számához igazodik, és megállapította, hogy az adott cselekmény elkövetője 4 rb. áru hamis megjelölése bűncselekményt valósított meg.

A bűncselekmény rendbeliségét nem befolyásolja az elkövetési magatartások halmozódása, az azonos elkövetési tárgyakra megvalósított különböző elkövetési magatartások természetes egységet képeznek - az **1/2000. Büntető Jogegységi határozatban** foglalt iránymutatásnak megfelelően.

Azonos versenytárs több árujára való elkövetés szintűgy természetes egységet képez.²² Ezzel szemben Molnár Gábor véleménye szerint ahány versenytárs, ahány árukör, és ahány versenytárs hozzájárulása nélkül követik el a bűncselekményt, annyi rendbeli cselekményt kell megállapítani. Ezen elv követése azonban indokolatlanul magas számú rendbeliség megállapítását eredményezné, amennyiben minden iparjogvédelem alatt nem álló sértett minden egyes termékkörére külön-külön 1-1 rb. cselekmény megállapításra kerülne.

²¹ Molnár im. 54. old.

²² Új Btk. Kommentár 8. kötet Nemzeti Közszołgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 188. old.

Véleményem szerint egy versenytárs különböző árukörbe tartozó árujára való elkövetés mindössze egy rendbeli cselekmény megállapíthatóságát teszi lehetővé, oly módon, hogy az egyes termékkörök elkövetési értéke összeadása során vizsgálandó (sértettenként), hogy az adott magatartás által érintett áruk összértéke a 100.000 Ft-os értékhatárt meghaladja-e, vagy sem, és az adott magatartás szabálysértést vagy bűncselekményt valósít-e meg.

Minősített eset

Súlyosabban minősül, amennyiben a deliktumot jelentős értékre, vagy mennyiségre követik el (5.000.000-50.000.000 Ft).

Elkövetési érték meghatározása

Az 1978. évi IV. törvény hatályba lépő rendelkezései között szereplő hamis termékjelzés bűncselekmény tényállása jelentős mennyiségű termékre volt csak elkövethető, majd később nagyobb mennyiséget felemelték jelentős mennyiségre.

1999. március hó 1. napjától lépett életbe a Btké. 27/A. § (2) bekezdése, amely szerint az áru hamis megjelölése cselekmény akkor állapítható meg, ha cselekményt 100.000 forintot meghaladó értékű árura követik el.

A ma hatályos tényállás szerint a 100.000 Ft-ot meghaladó, de az 5.000.000 Ft-ot meg nem haladó értékű árura való elkövetés valósítja meg a bűncselekmény alapesetét, az 5.000.001 Ft feletti elkövetési érték már a cselekmény minősített esetét valósítja meg.

Az elkövetési érték pontos meghatározása tehát kiemelkedően fontos a szabálysértés és bűncselekmény elhatárolásánál, továbbá a cselekmény minősített esetét is ez alapján lehet megállapítani.

A gyakorlatban azonban gondot okozott és ma is gondot okoz, hogy miből kell kiindulni az elkövetési érték pontos meghatározásakor. Karsai Krisztina egy felmérésében²³ meglepő eredményre jutott akkor, mikor tanulmánya során e tényállást megállapító ítéleteket vizsgálta, amelyekben azt tapasztalata, hogy az elkövetési értéket van, ahol meg sem állapították, volt, ahol a versenytárs eredeti árujának árából kiindulva, volt, ahol a fekete piaci ár alapján állapították meg, volt pedig, ahol azt bizonyítás nélkül a vádlott vagy sértett versenytárs bemondása alapján állapították meg.

A vizsgálatban szereplő ítéletek közül sokban szakértők közreműködésével megállapított elkövetési értéket rögzítettek. A szakvélemények az elkövetési értéket vagy az eredeti, leutánczott termék árából, vagy a hamisított áru fekete piaci árából kiindulva állapították meg. Ha az elkövetési értéket a sértett, illetőleg szabadalmi képviselő, vagy cég hazai képviselete határozta meg, az értéként az eredeti áru értéke került meghatározásra. Magyarországon legtöbbször a Márkavédők Egyesületét, vagy a Védjegy- és Szerzői Jogvédő Alapítványt keresik meg nyilatkozattételre. E szervezetek abból a téves feltevésből indulnak ki, hogy a fogyasztók megvették volna az eredeti termékeket is. Ennek nyomán jutottak bizonyos ítéletek arra a következtetésre, hogy az eredeti márkatulajdonost kár érte akkor, mikor a fogyasztók a hamisított vagy hamis terméket vásárolták meg az eredeti helyett. Az eredeti áru értékéből való kiindulás azért nem helytálló, mivel erre az utánczónak nincs ráhatásuk, a tudattartamuk nem terjed rá ki.

A megvizsgált esetek túlnyomó többségében a figyelembe veendő értéket az előállított áru fekete piaci értékéhez igazították.

Bizonyos esetekben pedig a leutánczott termék értéke és a fekete piaci ár közti köztes elkövetési értéket állapított meg a bíróság ítéletében.

Sok esetben előfordult az is, hogy a vádlott bemondása alapján állapították meg az áru értékét, tehát hogy mennyiért kívánta azt értékesíteni. Ez az érték megállapítás csak akkor tartható - írja Karsai Krisztina -, ha azt az értéket az ügy többi körülménye nem cáfolja.

²³ Karsai Krisztina: Áru hamis megjelölése - egy bűncselekmény analízise FORVM (Acta Juridica et Politica) 2011/1. 301-337.

A Legfelsőbb Bíróság 2008-ban közzétett jogesetében (BH. 2008. 326.) rögzítette, hogy a bűncselekményi értékhatár megállapításánál az elkövetési tárgy értéke az irányadó.

A döntés indokolása szerint az akkor még áru hamis megjelölése elnevezésű tényállás esetében az elkövetési tárgy nem a versenytárs áruja, hanem az az előállított áru, amelyik a versenytárs árujának a jellegzetességeit hordozza.

Alapvető félreértés tehát akár a verseny tisztasága, tisztessége érdekében is a büntetőjogi védelemben részesülő versenytárs áruját elkövetési tárgynak tekinteni, mivel azt a fentebb részletezett elkövetési magatartások egyike sem érinti. A versenytárs áruja a maga konkrét valóságában az elkövetési magatartással nem kerül effektív kapcsolatba. Az elkövetési magatartás ezt a tárgyat nem, legfeljebb csak közvetetten a versenytárs érdekein keresztül sérti.²⁴

Ebből kifolyólag tehát a bűncselekmény elkövetési értékének meghatározásánál az elkövetési tárgy értéke, tehát a hamis vagy utánozott áru értéke a meghatározó, független annak minőségétől, használati értékétől.

Szabálysértési alakzat

A cselekménynek szabálysértési alakzata először az 1998. évi LXXXVII. törvénnyel került bevezetésre. Korábban az 1968. évi I. törvény 108/G. §-a szerinti hamis termékjelzés szabálysértés fedte le lényegében ezt az elkövetési magatartást, bár nem teljesen pontosan. A tényállást az 1979. évi 10. tvr. iktatta be, és 1979. július hó 1. napjától volt érvényben egészen 2000. március 1. napjáig az alábbi szöveggel:

108/G. § (1) *Aki terméket olyan jelzéssel hoz forgalomba, amelynek az nem felel meg, illetve forgalomba hozatala iránt intézkedik, húszezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.*

Ez a tényállás azonban nem fedte le az áru hamis megjelölése tényállással érintett cselekmények teljes körét, hiszen csak a jelzésre korlátozta a termék nem megfelelésének körét.

²⁴ BH 2008. 326

A tényállás 1998. évi LXXXVII. törvény hatálybalépésével a bűncselekményi értékhatárt meg nem haladó cselekmények eredetileg nem minősültek szabálysértésnek, mivel 1999. március 1-től 2000. február 29-ig a Btk. 27/A. § (2) bekezdése volt hatályban, amely szerint nem valósul meg bűncselekmény, ha az áru hamis megjelölése bűncselekményt százezer forintot meg nem haladó értékre követik el.

2000. április 1-én lépett életbe a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet, amely más az 17978. évi IV. törvénnyel összhangban az áru hamis megjelölése szabálysértési tényállást állapítja meg, a Btké-vel párhuzamosan. A korábbi szabálysértési tényállás, a hamis termékjelzés nem feleltethető meg teljes mértékben az áru hamis megjelölése tényállásnak.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 2012. április hó 15. napján való hatályba lépésével az áru hamis megjelölése tényállást a korábban hatályban lévő szöveggel szabályozta, abban csak a jelenleg hatályos Btk. életbelépésével következett be változás.

2013. július hó 1. napjától - összhangban a Btk. rendelkezéseivel - az áru hamis megjelölése szabálysértési tényállást felváltotta a versenytárs utánzása tényállás, az alábbi szöveggel:

231. § (1) *Aki a versenytárs hozzájárulása nélkül árut olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel állít elő, amelyről a versenytárs, vagy annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel, vagy ilyen árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, illetőleg forgalomba hoz, feltéve, hogy az áru értéke a százezer forintot nem haladja meg, szabálysértést követ el.*

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve hatáskörébe tartozik.

Elhatárolások

Csalás

A két tényállás elhatárolásának kérdése azért merülhet fel, mivel az összetéveszthető megjelölés, külső alkalmazása a vagyoni értékű megtévesztés fogalmkörébe tartozik.²⁵ A két tényállás azonban nem fedtökéletesen egymást. Ha az elkövetési magatartás mindkét tényállás elemeit kimeríti, és megegyeznek a büntetési tételek, akkor a gazdasági bűncselekmény megállapítására kerül sor, mivel az kevesebb tényállási elem megvalósulása (károkozás hiánya nélkül is) büntetendővé teszi a cselekményt. Egyébként a súlyosabban büntetendő vagyon elleni bűncselekmény elnyeli az enyhébben büntetendő gazdasági bűncselekményt.

A versenytárs utánzása helyett a csalás akkor állapítható meg, ha bizonyított a jogtalan haszonszerzési célzat, a megtévesztő megjelölésben testet öltött tévedésbe ejtés, valamint a károkozás.²⁶

A két cselekmény elhatárolásánál tehát a károkozás fennállta a döntő: amennyiben az összetévesztésre alkalmas megtévesztés szándékosan kárt okoz, a csalás állapítható meg a versenytárs utánzása helyett. E magatartások sértettje, károsultja maga a fogyasztó, és jellegzetes külső, csomagolás stb. jogosultja lehet.

Amennyiben a hamis vagy hamisított áru olyan mértékben gyenge, rossz minőségű, hogy fel sem merülhet vonatkozásában, hogy arról a versenytárs termékét ismerik fel (Lada gépkocsira Porsche jelvény felragasztása, és Porscheként való értékesítése²⁷), akkor az csakis csalásként értékelhető magatartást valósít meg.

A versenytárs utánzása esetében - Karsai Krisztina szerint - a jellegzetes külső alkalmazásának jogosultja nem lehet károsultja a bűncselekménynek, mivel a hamisítványok iránti kereslet nem okoz tényleges kárt az eredeti termék gyártójánál, fogalmazójánál. A hamisítványok megvásárlása

²⁵ Karsai: Fogyasztóvédelem... im. 194. old.

²⁶ Karsai: Fogyasztóvédelem... im. 194. old.

²⁷ Karsai: Fogyasztóvédelem... im. 174. old

ugyanis nem jelenti azt, hogy a vásárlók az eredeti terméket is megvennék helyette. A feltételezés ugyanis akkor lenne helyénvaló, ha a termékek megvásárlása mindenképp szükségszerű, nélkülözhetetlen, nem helyettesíthető lenne, és a való termék megvásárlása helyett választanák a vásárlók a hamisítványt. A hamisítványok megvásárlásával legfeljebb az elmaradt hasznot, mint az eredeti termék helyett a hamisítványok megvásárlása miatt kiesett bevételt lehetne forintosítani, de az sem aposztrofálható kárként.

A 404/1996. számú jogeset

A másodfokú bíróság számára irányadó elsőfokú tényállás szerint I. és II. r. vádlottak anélkül állítottak elő és értékesítettek „KRIM RED Semi Sweet”, valamint „Szovjetszkoje Igrisztoje” márkajelzésű pezsgőket, hogy ehhez a versenytárs hozzájárulásával rendelkeztek volna. A vádlottak a Z+D Kft. részére 50 karton, összesen 600 üveg italt értékesítettek, amelyről azt állították, hogy eredeti orosz pezsgő, összesen 144.000 Ft értékben. Az elsőfokú bíróság e tényállás alapján a vádlottakat társtettesként elkövetett 1 rb. áru hamis megjelölése büntettének kísérlete, valamint csalás vétségének elkövetése miatt marasztalta el.

A másodfokú bíróság a vádlottak cselekményét - az elbíráláskor hatályos áru hamis megjelölése tényállás helyett - hamis termékjelzés büncselekményként minősítette, mivel az elkövetéskor hatályos Btk.-hoz képest az elbíráláskor hatályos Btk.-ban a büncselekmény büntetési tétele nem változott, mindösszesen az elkövetési magatartások köre bővült. A Btk. 2. §-a szerinti vizsgálata során a másodfokú bíróság nem látta indokoltnak az elkövetéskori anyagi jogszabály helyett az elbíráláskor hatályos törvény alkalmazását, ezért a cselekményt az elkövetéskori Btk. szerinti hamis termékjelzés büntettének minősítette.

Nem látta továbbá jogszabályi alapját a másodfokú bíróság annak, hogy a hamis termékjelzés mellett a csalást is megállapítsák. Az elkövetéskor hatályos az 1978. évi IV. törvény 296. §-a szerinti büncselekmény csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb büncselekmény nem valósul meg. Ilyen súlyosabb büncselekmény lehet a csalás is, ha annak olyan minősített esete áll fenn, amelynek

büntetési tétele a három évig terjedő szabadságvesztésnél súlyosabb. A vádlottak terhére megállapított csalás vétsége azonban enyhébben büntetendő, mint a hamis termékjelzés büntette.

„A vádlottak bűncselekményt megvalósító magatartása - a jelzésnek nem megfelelő jelentős mennyiségű termék forgalomba hozatalának megkezdése, és részbeni forgalomba hozatala - az említett két bűncselekmény törvényi tényállását is kimerítette, azok azonban egymást kizárják a kétszeres értékelés tilalma folytán. A törvényben megfogalmazott szubszidiaritás elvére is figyelemmel, mely szerint a különös (több ismérvvel jellemzett) szabály megelőzi az általános szabályt, a megyei bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy látszólagos alaki halmazat jött létre, a cselekmény egységként egyetlen bűncselekményként, mégpedig az előbbieken említett gazdasági bűncselekményként értékelendő.”

Ez a döntés ma is irányadó, annak ellenére, hogy ma már a bűncselekmény szubszidiárius tényállás.²⁸

Minőség hamis tanúsítása (korábban rossz minőségű termék forgalomba hozatala)

A versenytárs utánzása és a minőség hamis tanúsítása halmazatban állhat egymással, hiszen az összetévesztő jelleg használata még nem feltétlenül jár együtt azzal, hogy a hamis termék rosszabb minőségű, mint az eredeti. Amennyiben tehát a hamis termék silány, gyenge minőségű, a két cselekmény valódi anyagi halmazatban áll egymással - bár igen ritkán állapítják meg a két cselekményt halmazatban.²⁹ Általában a versenytárs utánzását (áru hamis megjelölését) állapítják meg, dacára annak, hogy a megállapított ítéleti tényállás is tartalmazza, hogy a hamis termék silány, gyenge minőségű.

Kiemelendő, hogy a két cselekmény azért állhat egymással valóságos anyagi halmazatban, mivel a két bűncselekménynek más a védett jogtárgya, mivel a versenytárs utánzása elsősorban a versenytársat, míg a rossz minőségű termék forgalomba hozatala a fogyasztót védi.

²⁸ Új Btk. Kommentár im. 834. old.

²⁹ Karsai: Fogyasztóvédelem... im. 195. old.

A fogyasztó megtévesztése

A fogyasztó megtévesztése és a versenytárs utánzása bűncselekmények tényállásai estében szintűgy eltér a védett jogtárgy egymástól - a versenytárs utánzása ugyanis a versenytársat, míg a fogyasztó megtévesztése alapvetően a fogyasztót védi.

A fogyasztó megtévesztése bűncselekmény esetében az áru lényeges tulajdonsága annak összetétele, használhatósága, az egészségre és a környezetre gyakorolt hatása, valamint a kezelése, eredete, valamint, hogy megfelel-e a jogszabályi feltételeknek, nemzetközi szabványoknak, vagy az áruval szemben támasztott szokásos követelményeknek, az áru felhasználhatóságának. Ezek közül legfeljebb az áru eredetének megjelölése az a körülmény, amely összetévesztésre lehet alkalmas, így ezen igen szűk körben megállapítható a két bűncselekmény valóságos halmazata. Azonban ehhez szükséges, hogy a fogalmazáson kívül az elkövető valamilyen reklámozási tevékenységet is kifejtсен.

Szerzői vagy szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok megsértése

Ezeket a magatartásokat jellegzetesen valamilyen film vagy rajzfilm-figura feltüntetésével követik el, amely a merchandising jogok jogosulatlan felhasználását jelenti. E cselekmény elkövetése esetében a vagyon elleni bűncselekmény állapítandó meg, mivel az áru valamely jellegzetes tulajdonságára egyben valamilyen jogosult szerzői joga terjed ki.

Iparjogvédelmi jogok megsértése

Korábban a gyakorlatban vitatott kérdés volt az áru hamis megjelölésének és az iparjogvédelmi jogok megsértésének elhatárolása. A jelenleg hatályos versenytárs utánzása tényállással egyértelmű lett, hogy amennyiben az utánzás vagy az utánzott árura elkövetett jogsértés bejegyzett oltalom által védett jogokat sért (oltalombitorlás), az iparjogvédelmi jogok megsértése állapítandó meg, míg ha a jellegzetes külsejű, csomagolású, megjelölésű, elnevezésű áru nem áll iparjogvédelmi oltalom alatt, de az a fogyasztók számára az adott jellegzetességgel vált ismertté (jellegbitorlás), akkor a versenytárs utánzása bűncselekmény a megállapítandó.

A versenytárs utánzása bűncselekmény által védett jogtárgy (a verseny tisztasága) teljesen különbözik a vagyoni elleni bűncselekmények körébe tartozó iparjogvédelmi jogok megsértése által védett jogtárgytól (a jogosult vagyoni jogai).

Oltalom alá tartoznak a szabadalmi oltalmak, találmányok, védjegyek, formatervezési minták, mikroelektronikai félvezetők topográfiája, közösségi védjegyek.

Ha a hamisítást, hamis áru előállítását nem védjegybitorlással követik el, akkor megállapítható a versenytárs utánzása, ha a megtévesztő külsőt a védjegyek felhasználásával érik el, akkor az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény a megállapítandó.

Ebből kifolyólag a versenytárs utánzásához képest az ipajogvédelmi jogok megsértése tényállás előnyt élvez. A versenytárs utánzása akkor állapítható meg, amennyiben a hamisítványon nem található meg az ismert védjegy, viszont annak kialakítása megtévesztő.

A versenytárs utánzása tényállás esetében nem tényállási elem a vagyoni hátrány okozása, míg az iparjogvédelmi jogok megsértése esetén azonban az.

A korábbi szabályozáshoz képest a 2012. évi C. törvényben a bűncselekmények büntetési tételi is változtak: míg az iparjogvédelmi jogok megsértése alapesete 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, addig a versenytárs utánzása enyhébb büntetési tétellel fenyegetett, azt már csak egy évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a jogalkotó. Ezzel is kifejezve, hogy a védjegyoltalom alatt álló jogosultak sérelmére elkövetett cselekmények súlyosabban ítélandók meg, mint a jellegbitorlást elkövetők.

Mind oltalombitorlás, mind jellegbitorlás esetén a sértett ugyanazokkal a polgári jogi eszközökkel élhet, azaz tipikusan polgári jogi felelősség körében kártérítést követelhet a károkozótól.³⁰

³⁰ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 419. §-hoz fűzött indokolása

A 398/2007. számú jogeset (EBH 2007. 1590.)

Az iparjogvédelmi jogok megsértése és az áru hamis megjelölés bűncselekmények elhatárolása volt tárgya a **2007. évi 398. számú BH-nak**. A terhelt védjegyjogtalom alatt álló megjelöléssel ellátott termékeket forgalmazott kiskereskedelmi üzletében. Az ítélet áru hamis megjelölése és ipajogvédelmi jogok megsértése bűncselekmények elkövetése miatt marasztalta el a vádlottat. A felülvizsgálati eljárás során mérvadó ítéleti tényállás szerint a terhelt nem állított elő olyan terméket, amelyiken hamis vagy hamisított árujelző lett volna, hanem csak kizárólag kereskedelmi forgalomban más eladótól beszerzett hamis árujelzéssel ellátott ruházati termékeket kívánt tovább forgalmazni.

A felülvizsgálati eljárás során a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy az 1978. évi IV. évi törvény 329/D. (1) bekezdése szerinti iparjogvédelmi jogok megsértésének vétsége kereskedelmi tevékenység körében nem, csupán gazdasági tevékenység körében valósítható meg. A kereskedelmi szakképesítéssel rendelkező vállalkozó tényállásban rögzített cselekménye nem a védjegy utánzása, vagy átvétele volt, hanem a versenytárs hozzájárulása nélkül előállított, annak jellegzetes megjelöléssel ellátott áruját forgalomba hozatal céljából megszerezte és tartotta.

Tehát a tényállásban írt magatartásával az elkövető az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény helyett az áru hamis megjelölése törvényi tényállását valósította meg. Ugyanis az áru hamis megjelölése bűncselekmény kizárólag versenytárs(ak) védelmét szolgálja, annak jogtárgyai körében a fogyasztói érdekek már nem jelennek meg.

A versenytárs utánzása, az iparjogvédelmi jogok megsértése és a szerzői vagy joghoz kapcsolódó jogok megsértés bűncselekmények egymáshoz való viszonya

E tényállások sajátos viszonyban állnak egymással:

- a versenytárs utánzása esetén - mivel a cselekmény szubszidiárius magatartás - csak a versenytárs sajátos *jelleggel* rendelkező termékeire lehet a hamisító magatartást elkövetni, tehát az előállítást, forgalmazást, forgalomba hozatal céljából történő megszerzést, tartást.

- az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény esetén csak az oltalom alatt álló védjegy átvétele, utánzása, az utánzott termékek forgalomba hozatala, forgalomba hozta céljából történő megszerzése, tartása büntetendő. Tényállási elem továbbá a vagyoni hátrány okozása.
- A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekmény esetében az oltalom jogosultjának a *szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogának* megsértését rendeli büntetni a jogalkotó, ez esetben is tényállási elem a vagyoni hátrány okozása.

A fenti három tényállás egymáshoz való viszonyát érzékelteti az alábbi (még az 1978. évi IV. törvény hatálya alatt született) jogeset³¹:

A vádlott „Csőrike” mintás gyertyákat forgalmazott. A „Csőrike” ábra 129 029 lajstromszám alatt nemzeti védjegyoltalom alatt állt az elkövetéskor, tehát a vádlott a jogosult védjegyoltalmát sértő termékeket forgalmazott. A másodfokú bíróság szerint a vádlott magatartása nem volt megállapítható, mivel nem volt olyan versenytárs, akinek Csőrike mintájú gyertyája mint termék lett volna, az iparjogvédelmi jogok megsértése pedig azért nem volt megállapítható, mivel a vádlott maga nem gyártotta az adott gyertyákat. Emellett a *szerzői és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését* megállapíthatónak tartották.

Mára ezt az anomáliát részben megoldotta az iparjogvédelmi jogok megsértése tényállás olyan módosulása, hogy az oltalom tárgyának átvétele, továbbá az ilyen áru forgalomba hozatala, forgalomba hozatal céljából való megszerzése, tartása is bűncselekményt valósít meg, tehát e tényállás magában foglalja az előállítói, forgalmazói magatartásokat egyaránt.

A jogalkotó az oltalom alatt álló márkák és jellegzetességek hamisításával kapcsolatosan felmerülő valamennyi elkövetői magatartást lefedte e három törvényi tényállással, és védelemben részesíti a védjegyoltalommal, jellegzetességgel rendelkező versenytárs áruját, és az azzal kapcsolatos valamennyi hamisítási és forgalmazási magatartást büntetni rendeli.

³¹ Pesti Központi Kerületi Bíróság 28.B. 37.452/2008/5., Fővárosi Bíróság mint másodfokú bíróság 28.Bf.7376/2009/4., Legfelsőbb Bíróság Bhar. 5. 328/2009/6 sz. ítélete.

Záró gondolatok - a versenytárs védelme?

Az áru hamis megjelölése - versenytárs utánzása bűncselekmény különleges tényállás: a jogalkotó a fogyasztóvédelmi bűncselekmények között helyezte el, viszont az nem a fogyasztót, hanem elsősorban a versenytársat védi, s csak közvetetten a fogyasztói érdekeket. Ezen kívül betagozódik a szellemi tulajdont védő egyéb tényállások sorába is, amelyet viszont a jogalkotó a vagyon elleni bűncselekmények között szerepeltet. Tehát különleges, több aspektusú tényállásról van szó.

A versenytárs utánzása bűncselekmény esetében a sértetti jogok nem részesülnek olyan mértékben védelemben, mint a vagyon elleni bűncselekmények fejezetében szabályozott bűncselekmények esetében. A cselekmény gazdasági bűncselekmények között való elhelyezkedéséből adódik, hogy a sértetti jogok orvoslását biztosító tevékeny megbánást (Btk. 36. §-a) a Btk. e bűncselekmény esetében nem teszi lehetővé. A versenytárs utánzása esetén így a sérelmet szenvedett versenytárs, ha szeretne sem tudna közvetítői eljárás keretében az elkövetővel megegyezni a megfelelő elégtételadásban.³²

A tényállás sajátosságából adódik, hogy a nyomozó hatóságot és a bíróságot kizárólag a hamisított áruk fekete piaci ára „érdeкли”, a versenytársat ténylegesen ért sérelem megállapítása nem feladata a büntetőbíróságnak, az okozott kár, elmaradt haszon, vagyoni hátrány nem kerül a büntetőeljárás során számszerűsítésre, így az polgári jogi igény keretén belül nem is érvényesíthető.

Jelen bűncselekmény esetében azonban a jogalkotó nem véletlenül mellőzi a vagyoni hátrány, kár, és egyéb számszerűsíthető anyagi károsodás tényállási elemmé való tételét. Karsai Krisztina munkájában³³ felveti, hogy a hamisított termékek léte nem feltétlenül jár együtt a versenytársak érdekkörben felmerülő hátránnyal, amely akár forgalomcsökkenés, akár bevételkiesés formájában megjelenne. A hamisított termékek ugyanis általában árukban meg sem közelítik az eredeti termékeket, azokhoz töredék árért lehet hozzáférni. Így tehát a hamisítványok piaca nem az eredeti termékek iránti valós keresletet elégítik ki, hanem attól függetlenül, más fogyasztói rétegekhez eljutva, más célközönséget szólítanak meg, amely rétegek az eredeti árut annak kiemelkedő ára

³² Kardos Andrea - Szilágyi im. 21. old.

³³ Karsai: Fogyasztóvédelem im. 212. old.

miatt vélhetőleg soha meg sem tudnák vásárolni. Azok a fogyasztói rétegek, amelyek eredeti termékeket vásárolnak, vélhetőleg nem fognak olcsóbb, az eredetihez képest sokszor gyengébb minőségű hamisítványokat vásárolni.

Tehát a hamis termékek piaca nem von el az eredeti termékek vásárlói köréből vásárlóerőt. A hamis termékek azonban olyan vásárlókhoz jutnak el így, akik egyébként nem tudnák az eredeti terméket megfizetni. A hamisítványok kereskedelme ténylegesen, közvetlenül nem érinti az eredeti terméket vásárlók körét.

Így kétségtelenül felhígul az - eredeti vagy hamis - márkás árut vásárlók köre, és a márka, jelleg presztízse is bizonyos szempontból csorbát szenved - már nem csak a kivételezettek privilégiuma a márkás, egyedi jellegű áru megvásárlása, birtoklása. Ez a márka vagy jelleg presztízsből, „good will”-ben bekövetkezett értékcsökkenés azonban csak polgári peres úton érvényesíthető és állapítható meg. A versenytárs ilyen jogainak védelme nem lehet célja a versenytárs utánzása tényállásban foglalt magatartások pönalizálásával.

A fenti gondolatmenetből következően az áru hamis megjelölése, versenytárs utánzása bűncselekmények esetében polgári jogi igény megítéléséről nem lehet szó, hiszen fogalmilag kizárt a bűncselekmény nyomán felmerült tényleges kár, vagyoni hátrány felmerülése, megállapítása.